

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 22/16466-1
Saksbehandler Elisabeth Nærestad

Utvalg	Møtedato
Rådet for personer med funksjonsnedsettelse	12.10.2022
Eldrerådet	18.10.2022
Innvandrerådet	18.10.2022
Ungdommens bystyre	17.10.2022
Komite for oppvekst	20.10.2022
Bystyret	27.10.2022

Forebyggende plan 2022 - Bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden

Kommunedirektørens forslag til vedtak

Arendal bystyre vedtar Forebyggende plan 2022 og ber om at

1. Det utarbeides et situasjonsbilde for barn og unge i Arendal som legges til grunn for tjenesteutvikling og prioriteringer
2. Arbeidet med å plassere kommunens tilbud til barn og unge i helhetlig innsatstrapp igangsettes så snart som mulig
3. Det gjennomføres en analyse av om dagens tjenestetilbud møter barn og unges behov.

Vedlegg

Forebyggende plan 2022 - Bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden

Forebyggende plan 2022 - Bra hjemme, i barnehagen, i skolen og på fritiden - hvordan forebygge bedre

Tiltakskartlegging - Forebyggende plan 290822

Fagdag levekår og barn og unges psykososiale utvikling - oppsummering

Sammendrag

Planen for kommunens forebyggende innsats for barn og unge skal dekke plankrav i barnevernsloven §3.1.som trådte i kraft 1.1.2022, som blant annet sier at *Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier.*

En av de viktigste utfordringene med å lykkes med forebygging er å tenke helhetlig og å samordne innsatsen på tvers av fagområder. Godt forebyggende arbeid fokuserer ikke først og fremst på symptomer, men er generelt orientert med sikte på å fremme sunne barn og unge som håndterer framtidige utfordringer og risikoer. Det krever helhetlige planer som iverksettes i praksis.

Dette arbeidet krever målrettet innsats over tid. Forebyggende plan 2022 – Bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden peker ut de første skrittene for se kommunens tilbud til barn og unge i et helhetlig perspektiv, og på å utvikle et tjenestetilbud som møter behovene til våre yngste innbyggere – helst før utfordringene vokser seg store og kan skade barns utvikling.

Bakgrunn (Fakta)

Planen for kommunens forebyggende innsats for barn og unge skal dekke plankrav i barnevernsloven §3.1.som trådte i kraft 1.1.2022:

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier. Kommunestyret selv skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid etter første ledd.

Planen vil være et viktig verktøy for å sikre forpliktelse til og systematisk innsats for å legge til rette for helhetlige tjenester.

Plan for det forebyggende arbeidet skal inneholde en beskrivelse av:

- *overordnede mål og strategier for det helhetlige tjenestetilbudet*
- *hvordan oppgaveløsningen skal organiseres*
- *hvordan ansvaret skal fordeles mellom etatene*
- *hvordan ulike etater skal samarbeide*

Det legges til grunn at planen for kommunens arbeid rettet mot barn og unges oppvekstvilkår, skal kunne inngå i de ordinære prosessene etter plan- og bygningsloven.

Planen er også et svar på to av bystyrets tilleggsforslag i Handlings og økonomiplan 2022 – 2025:

- Punkt 5. Etterlysning: Fattigdom. Handlingsplan mot fattigdom som ble bestilt i sist budsjett etterlyses. Bystyret forventer at denne kommer til behandling senest innen utgangen av februar. Saken ble fulgt opp i saksnr.122/2022. Orienteringssak Fattigdomsbekjempelse som peker på at vi skal benytte Innsatstrappa som tilnæringsmodell
- Punkt 7. Psykisk helse – Tidlig innsats «Barn og unge skal motta tjenester som ivaretar, utvikler og styrker deres ressurser. Når sykdom, motgang og kriser inntreffer skal alle innbyggere møte et tjenesteapparat som sikrer kontinuitet og gir omsorg, trygghet og ivaretar håp om bedring. Målsettingen er at færrest mulig av våre innbyggere skal måtte søke hjelp i spesialisthelsetjenestene»

Vurderinger

Godt forebyggende arbeid krever at vi starter tidlig og tenker og handler langsiktig. Gode fellesskapsløsninger er et godt utgangspunkt for et inkluderende oppvekstmiljø. Undersøkelser og rapporteringer både nasjonalt og her i vår egen kommune viser at det skjer mye godt forebyggende arbeid, men det er fremdeles mange utfordringer for å få til dette til på en god måte.

En av de viktigste utfordringene er å tenke helhetlig og å samordne innsatsen på tvers av fagområder. Godt forebyggende arbeid fokuserer ikke først og fremst på symptomer, men er generelt orientert med sikte på å fremme sunne barn og unge som håndterer framtidige utfordringer og risikoer. Det krever helhetlige planer som iverksettes i praksis.

Arbeidsgruppa for den forebyggende planen har bestått av Levekårssjef Carl Jacob Hansen, Enhetsledere for hhv. Barnevern – Karina Antonsen, Livsmestring – Ørjan Fossheim, Helsestasjon – May-Karin Holanger, Spesialpedagogiske tjenester – Inger Mari Sørvig, samt kommunepsykolog Anne Kendel og BTI-leder Elisabeth Nærestad. Ny kommuneoverlege for psykisk helse og rus, Andreas Ask, har bidratt fra han startet i kommunen. Arbeidsgruppa har rapportert til ledergruppe for personrettede tjenester.

- Tidlig i prosessen hadde arbeidsgruppa en dialog med det politisk oppnevnte barnevernutvalget, og med komite for oppvekst om fokus for planen og mulige avgrensinger i forhold til målgruppe og andre kommunale planer. Der kom innspill om å avgrense målgruppen til gravide og til barn og unge opp til 18 år og deres foresatte. Der kom også forslag om å plassere tjenester til barn og unge inn i en helhetlig innsatstrapp.
- Vi har benyttet fagkompetanse fra de regionale kunnskapssenterne, især [KoRus](#) har vært en nyttig samarbeidspart for å få forskningsbaserte innspill til hvordan planen kunne møte ambisjonen om å forebygge at barn og unge utvikler atferdsutfordringer og utsettes for omsorgssvikt

- Det har vært gjennomført to større tverrfaglige samlinger for å få fagpersoners innspill til hva vi har i dag av tilbud og tjenester, samt hva som er viktig i det videre arbeidet med å oppdage tidlig og gi riktig støtte til barn som lever i familier med lav inntekt.
- Ungdomsrådet har ikke vært tilgjengelig for gi innspill underveis i prosessen så langt, men vil være en særlig viktig dialogpart i det videre arbeidet.

Arbeidsgruppa har støttet seg på forskning med tanke på hvilke risikosituasjoner som er særlig viktige å ha fokus på når målet er å forebygge atferdsutfordringer hos barn og unge og at de utsettes for omsorgssvikt. De åtte risikofaktorene er:

1. skadelig omsorg
2. vold og overgrep
3. emosjonell utilgjengelighet/fjernhet hos foresatte
4. alkohol og rus under graviditet
5. foresatte med psykisk lidelse eller rusmisbruk
6. utviklingsvansker som ikke blir forstått og hjulpet
7. skadelig psykososialt miljø i barnehage og skole
8. skadelige strukturelle betingelser

(mangler i boligforhold, relativ fattigdom, multistressende miljø.

Forskning peker dessuten på at barn med psykiske og fysiske funksjonsnedsettelse er mer sårbare og mer utsatt for risikosituasjoner, vold og overgrep enn mange andre barn.

Planen viser hvordan kommunens forebyggende arbeid er organisert i dag og hvordan oppgavene er fordelt. Det er foretatt en tiltakskartlegging i forhold til risikosituasjonene vi ønsker å ha særlig fokus på, se vedlegg. Den viser at Arendal kommune har et stort spekter av tilbud og innsatser mot alle risikofaktorene, innen flere nivåer av forebygging.

Planen peker på at godt forebyggende arbeid kjennetegnes ved å identifisere behovene i befolkningen og sørge for relevant tilbud fra ulike instanser. Nettopp en felles forståelse og beskrivelse på tvers av tjenestene av situasjonen for barn og unge i Arendal pekes på som det første vi trenger å ha på plass, før vi kan analysere om kommunens tiltaksapparat er i tråd med innbyggernes behov.

I forhold til bystyrets tilleggsforslag 7 i HØP om psykisk helse – tidlig innsats, er det arbeidsgruppas faglige vurdering at de åtte risikosituasjonene også er de mest sentrale med tanke på hva som gir høy risiko for psykisk uhelse hos barn og unge. Unntaket er spiseforstyrrelser. Dette er en helseplage som skal behandles av spesialisthelsetjenesten. Kommunens viktigste forebyggende innsats gjøres i form av tidlig oppdagelse og intervensjon, ref. [Spiseforstyrrelser, foreb. og beh. - NHI.no](#)

I forhold til bystyrets bestilling av en handlingsplan mot fattigdom, er dette en risikosituasjon i barn og unges liv som omfattes av den forebyggende planen. Det er helt nylig gjennomført en tverrfaglig samling om dette i regi av [Samarbeid Sør](#) (KoRus, RVTS og RBUP), som har gitt oss i Arendal viktige innspill for et videre systematisk arbeid. Kort oppsummering fra fagdagen er vedlagt.

Den forebyggende planen som nå fremmes for politisk behandling, må ses som en første versjon, og som et startpunkt for et langsiktig helhetlig arbeid som omfatter både

1. helhetlig innsatstrapp
2. videre BTI-satsing
3. systematisk innsats for å styrke barn og unges medvirkning i alle saker som berører dem, både på individnivå og systemnivå.

Disse innsatsområdene må konkretiseres nærmere, og vi må ta inn over oss en rekke lovendringer og nasjonale føringer som har kommet i 2022.

En nasjonal veileder for kommunens forebyggende innsats for barn og unge er dessuten ventet i nær framtid. Arendals forebyggende plan vil derfor bli revidert og justert i henhold til de nasjonale føringene når de kommer

Kommuneplanens føringer

Forebyggende plan 2022 – Bra hjemme i barnehagen, på skolen og i fritiden henter sine mål fra følgende bærekraftsmål:

3 God helse

- Alle barn og unge skal ha det bra hjemme, i barnehagen på skolen og i fritiden
- En funksjonell og trygg bolig med håndterbar husleie
- En jobb, aktivitet eller skole/studieplass hvor de opplever mestring og arbeidsglede
- En fysisk eller mental aktiv og meningsfull fritid tilpasset den enkeltes forutsetninger
- Et sosialt og inkluderende fellesskap rundt seg i hverdagen

4 God utdanning

- Gjennom tidlig innsats og god oppfølging sikrer vi at flest mulig fullfører utdanning og opplever mestring. Alle skal kvalifiseres slik at de kan bidra og delta i fellesskapet med sine ressurser
- Alle barn og unge skal ha det bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden

8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst

- Det er høy deltakelse i arbeidslivet. Flere jobber heltid, flere innvandrere og mennesker med nedsatt funksjonsevne er i jobb. Det er svært få arbeidsledige og unge uføre. Andelen unge utenfor arbeidsliv og utdanning er lav

10 Mindre ulikhet

- Alle har like muligheter til utdanning og arbeid og en meningsfull fritid
- Alle barn får dekket et beløp til fritidsaktiviteter innenfor rammene av fritidskortet
- Alle opplever at de bidrar og deltar i fellesskapet med sine ressurser
- Alle barn og unge skal ha det bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden

16 Fred og rettferdighet

- I Arendal er vi åpne og inkluderende. Arendal kommune skal være antirasistisk sone og et livssynsåpent samfunn.
- Innbyggerne er sikret lik behandling, tas med på råd og blir lyttet til.

17 Samarbeid for å nå målene

- Kommunen legger vekt på hva som er viktig for deg som innbygger i din situasjon.

Vurdering av klimakonsekvenser

Ikke vurdert

Driftsmessige konsekvenser

Det er ikke beregnet driftsmessige konsekvenser av den forebyggende planen. Det må gjøres et grundig analysearbeid først. Driftsmessige konsekvenser spilles inn i handlings- og økonomiplan 2023 - 2026

Alternative løsninger

Alle kommuner er pålagt å utarbeide en plan for det forebyggende arbeidet. I påvente av en nasjonal veileder for kommunenes forebyggende arbeid, velger kommunene å løse dette oppdraget ulikt. For mange har nettopp avgrensingen av planen vært et stort diskusjonspunkt. Kommunene som Arendal har vært i dialog med peker på at dette er et arbeid som må gå over flere år. Flere kommuner vest i Agder, deriblant Kristiansand, leverer ikke en forebyggende plan til politisk behandling før på vårtiden 2023. Risør kommune har behandlet sin forebyggende plan i september 2022 og har kalt planen en oppvekstplan med fokus på hele oppvekstfeltet. Også de peker på at planen må revideres og endres underveis.

Konklusjon

En av de viktigste utfordringene med å lykkes med forebygging er å tenke helhetlig og å samordne innsatsen på tvers av fagområder. Godt forebyggende arbeid fokuserer ikke først og fremst på symptomer, men er generelt orientert med sikte på å fremme sunne barn og unge som håndterer framtidige utfordringer og risikoer. Det krever helhetlige planer som iverksettes i praksis.

Kommunedirektøren mener at *Forebyggende plan 2022 – Bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden* peker ut de første skrittene på å se kommunens tilbud og tjenester til barn og unge i et helhetlig perspektiv, med mål om å utforme tjenestetilbudet i tråd med behovene til våre yngste innbyggere. Dagens organisering av tjenestene legger til rette for dette helhetlige arbeidet.

